

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa turvata väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Valmiuslaissa säädetään normaalista poikkeavista toimivaltuuksista esimerkiksi perusoikeuksista poikkeamiseen, valtiontalouden hoitoon ja hallinnon järjestämiseen poikkeusoloissa.

Eläinlääkäriliitto pitää selvitystä puutteellisena eläinten hyvinvoinnin huomioinnin osalta sekä yksilön velvollisuuksien että julkisen sektorin tehtävien osalta. Tavoitteiden täyttymiseksi ja riittävien toimivaltojen huomioimiseksi Suomen Eläinlääkäriliiton mielestä laissa tulee huomioida myös eläinten hyvinvoinnin turvaaminen äärimmäisissä kriisitilanteissa.

Mietinnössä tuodaan esiin ihmisten ja eläinten yhteinen terveys. On kuitenkin tärkeää korostaa, että eläimillä on merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnissa ja heidän psyykkisessä selviytymisessään kriisitilanteissa. Esimerkiksi Ukrainan kriisin alkuvaiheessa moni pakolainen otti lemmikkinsä mukaansa, mikä osoittaa eläinten merkityksen ihmisille myös kriisiaikoina. EU:ssa myös lemmikkien rooli nähtiin tässä niin keskeisenä, että muuten tiukoista eläintautivastustukseen perustuvista vaatimuksista eläinten siirroille voitiin joustaa.

Valmiuslain tavoitteiden saavuttaminen edellyttää ennakoivaa varautumista ja toimivaltuuksien suunnittelua, valmistelua sekä harjoittelua ennen poikkeusoloja. Väestön suojelun toteutuminen poikkeusoloissa riippuu siitä, miten hyvin onnistutaan turvaamaan väestön terveys, hyvinvointi ja sietokyky. Eläinten hyvinvoinnin huomioiminen lisää väestön kriisinkestävyttä ja sillä voi olla myös vaikutusta toimien oikeutukseen. Siksi eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen tulee olla keskeinen osa valmiuslakia, ja näihin tilanteisiin on varauduttava etukäteen arvioimalla eläinten pitämisen mahdollisuudet ja järjestelyt myös väestönsuojissa ja eläinten lopetuksessa.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

ks. 1 luvun kommentti

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

Suomen Eläinlääkäriliitto tukee Akavan huomioita poikkeusolojen edellytyksistä ja ongelmallisista vaikutuksista keskeisiin työoikeudellisiin suojamekanismeihin, kuten työehtoihin, työaikoihin, työvelvoitteisiin tai työtaisteluoikeuteen.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottomenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ympäristöterveydenhuolto (Terveysturvalaki 1326/2010, 21§) tulisi tarkastella yhdessä muun terveydenhuollon sekä kuntien palveluiden kokonaisuuden kanssa. Tällä on merkittävä vaikutus ei pelkästään kansanterveyden turvaamiseen elintarvike- ja vesiturvallisuuden turvaamisen sekä eläintautien valvonnan ja vastustuksen kautta, mutta myös varmistamassa riittävät eläinlääkintähuollon toimet turvaamaan eläinten hyvinvointi.

Eläinten omistajilla on velvollisuus huolehtia eläimistään, mutta myös kunnilla on eläinlääkintähuoltolain (285/2023) mukainen vastuu järjestää eläinten hoito eli tarjota eläinlääkäripalveluita omana tai ostopalveluna. Näin taataan, että eläinten omistajilla on mahdollisuus saada apua eläinlääkäriltä silloin, kun sitä tarvitaan, mikä on keskeinen edellytys eläinten hyvinvoinnille.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Valmiuslain tavoitteiden saavuttaminen edellyttää ennakoivaa varautumista ja toimivaltuuksien suunnittelua, valmistelua sekä harjoittelua ennen poikkeusoloja. Väestön suojelun toteutuminen poikkeusoloissa riippuu siitä, miten hyvin onnistutaan turvaamaan väestön terveys, hyvinvointi ja sietokyky. Eläinten hyvinvoinnin huomioiminen lisää väestön kriisinkestävyyttä ja sillä voi olla myös vaikutusta toimien oikeutukseen. Siksi eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen tulee olla keskeinen osa valmiuslakia, ja näihin tilanteisiin on varauduttava etukäteen arvioimalla eläinten pitämisen mahdollisuudet ja järjestelyt myös väestönsuojissa.

Jatkovalmistelussa on tärkeää ottaa paremmin huomioon sekä eläinten hyvinvointi että eläinten hyvinvointilain (693/2023) ja eläinlääkintähuoltolain (285/2023) vaatimukset eläimistä huolehtimisesta. Hoidossa olevien eläinten jättäminen ilman hoitoa on kielletty (693/2023, 6§), ja tällainen menettely aiheuttaa eläimille tarpeetonta kärsimystä (sama pykälä). Tämän vuoksi on tärkeää varautua tällaisiin tilanteisiin ennakoon, esimerkiksi suunnittelemalla etukäteen, miten eläinten hoito turvataan evakuoinneissa.

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Jatkovalmistelussa on tärkeää ottaa paremmin huomioon eläinten hyvinvointi sekä eläinten hyvinvointilain (693/2023) ja eläinlääkintähuoltolain (285/2023) vaatimukset eläimistä huolehtimisesta. Hoidossa olevien eläinten jättäminen ilman hoitoa on kielletty (693/2023, 6§), ja tällainen menettely aiheuttaa eläimille tarpeetonta kärsimystä (sama pykälä). Tämän vuoksi on tärkeää varautua tällaisiin tilanteisiin ennakoon. Mahdollisissa eläinten lopetustilanteissa, tulee huomioida eläinten suojelu tarpeettomalta kärsimykseltä ja kivulta. Eläimen lopettaminen on tehtävät mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti sen lopetukseen soveltuvalla menetelmällä ja tekniikalla. EU-säädöksistä poikkeamismahdollisuudet tulee selvittää tältä osin etukäteen.

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa turvata väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Valmiuslaissa säädetään normaalista poikkeavista toimivaltuuksista esimerkiksi perusoikeuksista poikkeamiseen, valtiontalouden hoitoon ja hallinnon järjestämiseen poikkeusoloissa. Eläinlääkäriliitto pitää selvitystä puutteellisena eläinten hyvinvoinnin huomioinnin osalta sekä yksilön velvollisuuksien että julkisen sektorin tehtävien osalta. Tavoitteiden täyttymiseksi ja riittävien toimivaltujen huomioimiseksi Suomen Eläinlääkäriliiton mielestä laissa tulee huomioida myös eläinten hyvinvoinnin turvaaminen äärimmäisissä kriisitilanteissa.

Mietinnössä tuodaan esiin ihmisten ja eläinten yhteinen terveys. On kuitenkin tärkeää korostaa, että eläimillä on merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnissa ja heidän psyykkisessä selviytymisessään kriisitilanteissa. Esimerkiksi Ukrainan kriisin alkuvaiheessa moni pakolainen otti lemmikkinsä

mukaansa, mikä osoittaa eläinten merkityksen ihmisille myös kriisiaikoina. EU:ssa myös lemmikkien rooli nähtiin tässä niin keskeisenä, että muuten tiukoista eläintautivastustukseen perustuvista vaatimuksista eläinten siirroille voitiin joustaa.

Valmiuslain tavoitteiden saavuttaminen edellyttää ennakoivaa varautumista ja toimivaltuuksien suunnittelua, valmistelua sekä harjoittelua ennen poikkeusoloja. Väestön suojelun toteutuminen poikkeusoloissa riippuu siitä, miten hyvin onnistutaan turvaamaan väestön terveys, hyvinvointi ja sietokyky. Eläinten hyvinvoinnin huomioiminen lisää väestön kriisinkestävyyttä ja sillä voi olla myös vaikutusta toimien oikeutukseen. Siksi eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen tulee olla keskeinen osa valmiuslakia, ja näihin tilanteisiin on varauduttava etukäteen arvioimalla eläinten pitämisen mahdollisuudet ja järjestelyt myös väestönsuojissa.

Jatkovalmistelussa on tärkeää ottaa paremmin huomioon sekä eläinten hyvinvointi että eläinten hyvinvointilain (693/2023) ja eläinlääkintähuoltolain (285/2023) vaatimukset eläimistä huolehtimisesta. Esityksen kohta 4.2.4.13 ei ole riittävä tässä asiassa. Esityksen mukaan evakuointeihin ja väestön liikkumiseen liittyvien toimivaltuuksien käyttöönotossa voi syntyä tilanteita, joissa evakuoidulla alueella olevia tuotanto- ja lemmikkieläimiä ei ole käytännössä mahdollista siirtää samalla kertaa (4.2.4.13). Hoidossa olevien eläinten jättäminen ilman hoitoa on kielletty (693/2023, 6§), ja tällainen menettely aiheuttaa eläimille tarpeetonta kärsimystä (sama pykälä). Tämän vuoksi on tärkeää varautua tällaisiin tilanteisiin ennakoon, esimerkiksi suunnittelemalla etukäteen, miten eläinten hoito turvataan evakuoinneissa.

Mahdollisissa eläinten lopetustilanteissa, tulee huomioida eläinten suojelu tarpeettomalta kärsimykseltä ja kivulta. Eläimen lopettaminen on tehtävät mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti sen lopetukseen soveltuvalla menetelmällä ja tekniikalla. EU-säädöksistä poikkeamismahdollisuudet tulee selvittää tältä osin etukäteen.

Eläinten omistajilla on velvollisuus huolehtia eläimistään, mutta myös kunnilla on eläinlääkintähuoltolain (285/2023) mukainen vastuu järjestää eläinten hoito eli tarjota eläinlääkäripalveluita omana tai ostopalveluna. Tämä tehtävä on osa ympäristöterveydenhuoltoa (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 21§), ja sitä tulisi tarkastella yhdessä muun terveydenhuollon sekä kuntien palveluiden kokonaisuuden kanssa. Näin taataan, että eläinten omistajilla on mahdollisuus saada apua eläinlääkäriltä silloin, kun sitä tarvitaan, mikä on keskeinen edellytys eläinten hyvinvoinnille.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Turku Mikko
Suomen Eläinlääkäriliitto